

UNIVERSITATEA „REGELE FERDINAND“ DIN CLUJ
FACULTATEA DE MEDICINĂ

No. 1209.

POPULARIZAREA MEDICINEI IN ROMÂNIA

TEZĂ
PENTRU

DOCTORAT IN MEDICINĂ ȘI CHIRURGIE

PREZENTATĂ ȘI SUSȚINUTĂ IN ZIUA 16 DECEMBRIE 1937.

DE

ȘTEFĂNESCU LURIE VIOLA

POPULARIZAREA MEDICINEI IN ROMÂNIA

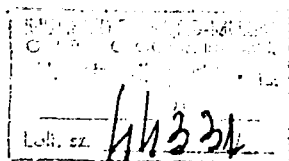
DOCTORAT IN MEDICINĂ ȘI CHIRURGIE

PREZENTATĂ ȘI SUSȚINUTĂ ÎN ZIUA 16 DECEMBRIE 1937.

DE

ȘTEFĂNESCU LURIE VIOLA

23 MAY 2005

UNIVERSITATEA DIN CLUJ

FACULTATEA DE MEDICINĂ

Decan: Domnul Prof. Dr. D. MICHAİL

Profesori:

Clinica stomatologică	Prof. Dr.	ALEMAN I.
Bacteriologie	"	BARONI V.
Fiziologia umană	"	BENETATO GR.
Istoria medicinei	"	BOLOGA V.
Patologia generală și experimentală	"	BOTEZ A. M.
Clinica oto-rino-laringologică	"	BUZOIANU G.
Istologia și embriologia umană	"	DRĂGOIU I.
Semiologia medicală	"	GOIA I.
Clinica ginecologică și obstetricală	"	GRIGORIU GR.
Clinica medicală	"	HATIEGANU I.
Medicina legală	"	KERENBACH M.
Chimia biologică	"	MANTA I.
Clinica oftalmologică	"	MICHAİL D.
Clinica neurologică	"	MINEA I.
Igiena și Igiena socială	"	MOLDOVAN I.
Radiologia medicală	"	NEGRU D.
Anatomia descriptivă și topografică	"	PAPILIAN V.
Clinica chirurgicală	"	POP A.
Medicina operatoare }	"	POPOVICIU GH.
Clinica infantilă	"	POPOVICIU GH.
Farmacologia și farmacognozia	Supl.	STURZA M.
Balneologia	Prof.	TĂTARU C.
Clinica dermato-venerică	"	TEPOSU E.
Clinica urologică	"	URECHIA C.
Clinica psihiatrică	"	VASILIU T.
Anatomia patologică	"	RACOVITĂ E.
Biologia generală	"	SECĂREANU GH.
Chimia	Agr.	BĂRBULESCU N.
Fizica medicală	Conf.	

JURIUL DE PROMOȚIE

Președinte: Dl. Prof. Dr. M. KERENBACH

Membrii: } Dl. Prof. Dr. M. STURZA
 " " " V. BOLOGA
 " " " G. BENETATO
 " " " GH. BUZOIANU

Supelant: Dl. Doc. Dr. T. POPOVICIU

Introducere.

Popularizarea oricărei științe, dar cu atât mai mult a medicinei în masele unui popor are o importanță covârșitoare și de câte ori ea se face în condițiuni dirijate, rezultatele sunt de multe ori cele mai fericite.

Vedem cum toate țările depun uriașe eforturi pentru a întări prin toate mijloacele posibile sănătatea populației, căci vechea zicală romană : „in corpore sana, mens sana“, rămâne veșnic adevărată. Ori, în afară de educație fizică a poporului, care și ea în ultimul timp este încurajată de conducătorii Statului prin instituțiile diferite, ca cerceteșia, străjeria și premilităria, medicina poate și trebuie să aducă importantul ei aport în aceasta privință. Chiar Hipocrate spunea că cea mai folositoare și importantă aplicare a medicinei poate fi numai prin popularizarea ei. Studiind istoria civilizației putem vedea că preceptele medicinei din timpurile cele mai vechi, până și în timpurile cele mai moderne, erau în mâinile unui grup restrâns de persoane; vrăjitori și magi la început, cu timpul doctorii cari căutau să exploateze prin cunoștințele lor grosul populației. Aceasta castă era întotdeauna văzută ca una din cele mai privilegiate și dacă în evul mediu vrăjitorii au fost prigoniți și pedepsiți cu cele mai grozave chinuri, era din cauza că exploatau în cel mai nemilos mod anumitele cunoștințe ale lor, de cari se foloseau după plac și propriile interese. Ignoranța în care trăia majoritatea omenirii în epocile trecute nu avea totuși rezultate atât de dezastruoase, ca în

ziua de astăzi datorita felului de viață complect diferit. Ducând o viață mai primitivă, mai aproape de natură, aceasta massa populației neingrijită și nebucurându-se de dezvoltarea medicinei neintrebuințată decât de cei avuți și-a creat armele primitive cu care să-și poată îngriji și păstra sănătatea și viața, datorita instinctului de conservare a speciei și a înțelepciunii poporului ce se dezvoltă prin observarea a cauzelor și a efectelor ce produc diferite fenomene și elemente din natura.

Dar omenirea se civilizează și progresul în afară de cuceririle științei și tehnicei moderne în toate domeniile vieții a adus cu sine și foarte multe neajunsuri, mai ales în starea sanitară a omenirii.

În goana după găsirea noilor metode de cel mai mare rendement în producerea bogățiilor, a depărtat elementul uman de natura, în cadrul căreia până acum decurgea viața.

Industrializarea a cărei urmare avem gruparea muncitorilor mai mult în orașe, în uzine, aproape întotdeauna deplorabile din punct de vedere sanitar; războaiele și în deosebi războiul mondial, a cărui consecințe s'au arătat atât de dezastruoase pentru sănătatea publică și în general viața sbuciumată a orașelor care a scăzut morăluș și a sdruncinat sănătatea oamenilor, toate acestea prin scăderea standardului mijlociu de viață, prin micșorarea natalității și slăbirea rezistenței organismului, au adus la imperativul categoric de a lupta prin toate mijloacele posibile pentru întărirea sănătății publice.

Micșorarea populației și slăbirea rezistenței elementului uman în lupta pentru viața fiind o amenințare pentru existența unui stat s'a impus ofensiva sănătății urmărită prin mărirea și pregătirea serioasă a cadrelor medicale, crearea unui număr cât mai mare a spitalelor, dispensariilor și tuturor mijloacelor ce poate să pună la dispoziție departamentul sănătății într'un stat.

Pe lângă cele arătate mai sus pentru a ajunge la scopul dorit, populația trebuie să fie familiarizată cu noțiunile generale de medicina și igiena, astfel încât să poată recunoaște anumite boli și dacă nu a le trata celace revine

competinței unui medic, cel puțin a le preveni. Cei cărora le revine importantul rol de a populariza principalele noțiuni medicale marelui public sunt: în primul rând medicii și surorile de ocrotire fiind ajutați în opera lor de studenții în medicina, (la noi Echipete Regale), moașe, agenți sanitari, învățătorii și preoți din sate. La dispoziția acestora sunt o mulțime de mijloace cu ajutorul cărora trebuie să popularizeze medicina și în cele ce urmează voi căuta să expun și să analizez principalele din aceste metode.

Principalele mijloace de popularizarea Medicinii.

Intre principalele mijloace pentru popularizarea științelor medicale în primul loc desigur stau cele scrise, căci acesta este mijlocul cel mai vechi și cel mai sigur de a-și împărtăși anumite idei unui număr cât de mare de cititori.

Aceasta literă scrisă a apărut și s'a răspândit din cele mai vechi timpuri și sub cele mai diferite forme. În primul rând trebuie citate desigur cărțile cari tipărite în mii de exemplare, pot fi răspândite în cele mai multe case. Cărțile pot apărea ca volume separate sau sub forma de biblioteci adecvate unui scop anumit, tratând la un interval anumit câte o chestiune.

Însă în timpul din urmă se observă mai mult o tendință de a vulgariza cunoștințele medicale prin reviste periodice săptămânale, ziare, radio, conferințe, filme, etc. Această modificare se datorește faptului că publicul s'a schimbat și tineretul, mai ales care trebuie să fie mai pregătit și mai rezistent, duce o viață grăbită și de multe ori nu are timp și nici dorința de a sta și să citească o carte. Li trebuie totul superficial și repede și desigur doritorii de a împărtăși anumite chestiuni marelui public caută s'o facă într'un mod cât mai atractiv.

Afară de aceste metode utilizate aproape pretutindeni, mai trebuie să remarcăm că la noi în țară popularizarea medicinei începe să se adreseze chiar copiilor. Introducerea la școli studiului igienei, anatomiei și fiziologiei omului,

constitue primul pas serios de popularizarea cunoștințelor medicale.

Aceasta introducere a viitorului cetățean în problemele de sănătate este făcută în condițiuni excelente, astăzi asigurată prin medicii școlari, și prin cărți scrise de medici cu competența. Mai întâlnim învățământul acestor materii medicale în diferite școli elementare : școli de jandarmi, de poliție, școli administrative etc. Din păcate, învățământul materiilor medicale nu este încredințat întotdeauna unor persoane competente. O popularizare deghizată, o fac pretutindeni prospectele și reclamele specialităților farmaceutice, cum aceasta chestiune formează un subiect de teza unui alt coleg nu insist asupra ei.

Planul acestei teze îl voi întocmi după o apreciere personală, neavând la dispoziție nici o lucrare anterioară făcută în acest domeniu, deaceia voi prezenta aceasta lucrare, analizând fiecare metodă de vulgarizare, preum urmează :

1. Cărți.
2. Biblioteci medicale.
3. Reviste.
4. Ziare.
5. Propagandă prin conferințe, filme, radio.
6. Popularizarea medicinei în școli.

Cărți.

Dintre multele și variatele cărți apărute cu scopul popularizării medicinei în țara noastră, putem cita numai 2 cari sunt mai răspândite și pe cari le-am putut găsi și anume :

Doctorul de casă sau *dicționarul sănătății*, cartea apărută sub îngrijirea D-lor Doctori *Vasile Bianu* și *Ion Glăvan*, în editurile Institutului de arte grafice și Cartea Românească, în anul 1929 la Cluj. Opera destul de vastă conține 804 pagini de format normal și tratează despre : Structura și funcțiunile organelor omului ; medicina uzuală

și de urgență, tot felul de boli, accidente, otrăviri, asfixie, epidemii, contagiune, microbi, nevroze, hipnotism, medicamente, plante medicinale, pansamente, igiena generală, alimente și băuturi, locuința, îmbrăcămintea, igiena preventivă, igiena socială și a profesiunilor, igiena curativă, igiena simțurilor, igiena orașelor și satelor, ape minerale, hidroterapie, băi, electricitate, exercițiu, gimnastica etc.

Medicul nostru apare după doi ani dela ivirea primei cărți citate mai sus, ce se ocupă cu popularizarea medicinei. La aceasta semnează *Doctorul Ygrec*, iar cartea se tipărește în Editura Adevărul la București în anul 1931. Cartea are 714 pagini. este un dicționar destul de amplu de consultații medicale și chirurgicale, conținând și noțiuni generale de igienă generală și medicină socială.

Dacă analizez aceste două cărți, ambele premiate de altfel: *Medicul nostru* de Academia Română și *Doctorul de casă de premiu Năsturel*, aceste mențiuni vorbind destul în folosul lor ca fiind lucrări corespunzătoare scopului urmărit, adică de a populariza unele cunoștințe medicale, a da bolnavului posibilitatea să-și recunoască boala și să prevină o mulțime de rele prin cunoașterea anumitor chestiuni. Un singur lucru de remarcat în aceasta privință este că lucrările popularizate de mai sus deși foarte bune ca atare, sunt destinate mai mult păturei intelectuale familiarizate dacă nu cu cunoștințele cel puțin cu numirile medicale, așa încât îi vine ușor să caute ce-l interesează. Tocmai aceasta formă de dicționar după indicele alfabetic pune de multe ori pe bolnavul în incurcătura, aceasta necunoscând numirile științifice a boalei de care suferă. Repet, sunt foarte bune pentru intelectuali, dar nu pentru grosul populației. Este de altfel un inconvenient de care suferă marea majoritatea a lucrărilor făcute în acest scop.

Între cărțile mai putem cita :

Plaja artificială, Razele ultraviolete și infraroșii în medicină, de *D-tor Ygrec*, apărută la București, editura Adevărul în anul 1928, o broșură de 38 pagini, mărime de $\frac{1}{16}$ coala, care arată acțiunea razelor ultraviolete și infraroșii, bolile cari pot fi tratate prin ele, acțiunea lor asupra

sportului etc. Este însă mai mult un fel de reclamă pentru instalația acestui doctor la București, căutând prin aceasta să atragă mai mult public.

Biblioteci medicale.

Un mijloc tot atât de important ca și cărțile și, poate chiar mai mult, fiindcă fiecare broșură tratează câte o chestiune specială, sunt diverse „biblioteci medicale“, aparținând celor mai diferite asociații și întreprinderi. Intre aceste societăți, cari și-au pus ca scopul educația medicală și igienică a poporului, disigur societatea medicală „Astra“ ocupă locul de frunte.

În cadrul vastei opere de cultură ce o exercită așezământul „Astra“, una din preocupările mai importante, este popularizarea medicinei prin : „*Biblioteca medicală și igienică a Astreii*“, ce apare în editura Subsecției Medicale și Igienice, sub direcția domnului Profesor Iuliu Hațieganu,

Astfel apare în anul 1926 o lucrare despre „*Cancerul*“ de Dl. Prof. *Iacobovici*, conținând 86 pagini, având un format obișnuit al Bibliotecii medicale Astra, adică 1/32. într-o formă populară pentru a fi înțeleasă de toată lumea. Domnul Prof. *Iacobovici* tratează despre următoarele chestiuni în legătură cu cancerul :

Ce este cancerul ; La cine se face cancerul ; Cum se face cancerul ; Unde crește cancerul ; După ce cunoaștem cancerul ; Cum merge cancerul ; Se ia cancerul ori nu ; Se moștenește cancerul ori nu ; Cum să ne păzim de cancer ; Cum se tratează cancerul ; Care este datoria noastră de oameni ; Institutul pentru studiul și vindecarea cancerului.

În acelaș an tot în cadrul acestei biblioteci, apare studiul popular despre *Infecția tuberculoasă și profilaxia ei socială* de Domnul Profesor *Iuliu Hațieganu*. Cartea conține 57 pagini și din tabla de materie ce voiu arăta mai jos, se poate concepe cuprinsul ei interesant și plin de învățături folositoare. Iată capitolele acestei lucrări : Cuvânt înainte ; *Infecția tuberculoasă* ; capitolul care tratează des-

pre istoricul bacilul și contagiunea tuberculozei; tuberculoza copilului și tuberculoza adultului.

Vorbind despre profilaxia tuberculozei, autorul împarte aceasta în cea individuală și cea colectivă. Mijloacele profilaxiei sunt: Dispensare, Sanatorii, Spitale, Preventoriile, Colonii de vacanță, Profilaxia în școli, Cazarme, Ateliere, Educația fizică; Școli de reeducația profesională. Cartea se termină prin sublinierea rolului important ce-l are marele public în lupta antituberculoasă.

Tratând același subiect dar insistând mai mult asupra tratamentului, Domnul Docent *L. Danielo* dă la iveală tot în 1926 lucrarea *Profilaxia individuală și tratamentul tuberculozei pulmonare*. Cartea conține 106 pagini, iar din tabla ei de materii se desprind următoarele capitole: Tratamentul tuberculozei pulmonare (principii generale); Măsurile igienico-dietetice și climacterice: cura de repaos, cura de aer și climat, cura de soare; Alimentația în tuberculoza; Măsurile de igienă generală; Tratamentul sanatorial; Tratamentul medicamentos al tuberculozei cu subcapitole: medicamente specifice, tonice și stimulente; Intervenții medico-chirurgicale: Pneumotorace artificial, toracoplastie, Irenectomia; și în sfârșit despre: Profilaxia individuală a tuberculozei, profilaxia infantilă, profilaxia adultului și principalele sanatorii și stațiuni climaterice a României.

În anul următor 1927, urmărind aceleași principii și același scop, apare lucrarea Domnului Profesor *Goia Ion* „*Boalele infecțioase și profilaxia lor*“, având același format conținând 145 pagini. În aceasta lucrare se vorbește despre: Rostul microbilor în lume; Microbi patogeni, Lupta organismului cu microbi patogeni, Posibilități de molipsire, Imunitate, Vaccinție, Seruri, Seroterapie, Profilaxia boalelor infecțioase și în același timp despre principalele boli infecțioase ca: Febra tifoidă, Cholera, Desenteria, Gripa, Variola, Tusea convulsivă, Meningita epidemică, Tetanos, Cărbunele, Difterie, Paludismul, Tifos exantematic și Febra recurentă.

În sfârșit, ultima carte apărută în anul 1928 în cadrul bibliotecii medicale a Astrei este: *Îngrijirea și alimentația*

copilului mic de Dómnul Doctor *Ianeu*, directorul Azilului de copii, care conține 140 de pagini, care dă datele despre Alimentația naturală, Technica alăptării unui copil normal, a unui copil prematur, a gemenilor; Alăptarea mercenară sau de către doică; Turburările stomacului la un copil normal; Dietetica și felul de a trăi a mamei pe timpul alăptării; Alimentația artificială cuprinzând și date despre selecționarea animalelor, Proceduri pentru conservarea laptei; Controlul lui, Biberonul, numărul prânzurilor, coșien-tul energetic, cantitatea necesară de lapte de vacă, necesară copilului în prima săptămâna a vieții, diluția laptei, prepararea decoțiilor și supelor de făină; Alimentația mixtă (metode); Înțarcarea copilului, Regimul copilului între 1¼ și 2 ani; Bua copilului; Imbrăcămintea copilului (metode vechi și noi); Camera copilului (Patul); Plimbările.

Despre toate aceste lucrări nu pot spune decât cuvinte de laudă, fiind o operă de mare utilitate publică. Sunt scrise într'o limbă înțeleasă de toți, dându-se cunoștințele elementare despre cele mai mari flagele a omenirii, și despre lucruri pe cari trebuie să le cunoască orice intelectual și orice mamă, ca să evite multe neplăceri ivite din ignoranța și necunoașterea acestor chestiuni de prima importanță și necesitate.

A fost un imbold frumos din partea profesorilor universitari cari au consacrat aceste lucrări marelui public, învățătorilor, mamelor, în vederea propogandei sănătății și igienei, având în vedere starea deplorabilă în care se găsește partea sanitară și medicală a satelor până în ziua de astăzi, datorita ignoranței complete a masselor. E regretabil numai că acest frumos început n'a fost o operă dusă până la capăt.

Spre deosebire de aceasta bibliotecă condusă de mari personalități ale medicinei românești, întâlnim și alte pretinse biblioteci cari nu îndeplinesc întotdeauna scopul nobil al popularizării medicale.

Tot în acelaș răstimp între anii 1929—1930, au apărut alte câteva *biblioteci* populare, având aceeași menire, să îmbogățească cunoștințele marelui public cu cele necesare.

Dintre aceste cităm biblioteca „*Apărați-vă de boli*“, publicația periodică lunară a Direcțiunii Educației poporului, apare în anul 1930 sub forma de broșuri, de formatul 1/16 din coala, conținând 14 pagini și care tratează cele mai variate subiecte, cu colaborarea diversilor medici. Cităm câteva dintre ele :

Tuberculoza, de doctor I. Voiculescu.

Sifilisul, de doctor I. Voiculescu, ca o îndreptare și pentru cei bolnavi și pentru cei sănătoși.

Ziua de luminare împotriva sifilisului, de doctor Lascar Moldovan.

12 Sfaturi Tinerimei din fabrici, ateliere etc. de doctor Ygrec.

Apare în București în editura Librăriei de Stat. Să iau ca exemplu ultimul număr și anume cel al Doctorului Ygrec, *12 sfaturi tinerimii*, care vorbește despre bolile venerice și anume : Ce trebuie să știe orice tânăr despre bolile venerice ; Pericolul bolilor lumești și profilaxia lor (cum să ne ferim) ; Femeile și rețele bolnave de boli lumești ; Ce este sifilisul ; Ce este blenoragia ; Șancru moale ; Câteva cifre de procentul bolnavilor și în sfârșit sfaturi ce este de făcut.

Aceasta bibliotecă fiind condusă de Direcțiunea Educației poporului, prezintă toată garanțiile de seriozitatea, deoarece ea și-a asigurat colaboratori dezinteresati și mănăiți de un ideal neprecupețit pentru ameliorarea sanitară a țării.

Biblioteca medicală populară. „*Lumina pentru toți*“, apărută în anul 1928 în București, Editura Eminescu. Apare tot sub forma de o broșura, formatul 1/16 coala de 40 pagini, fiecare număr redactat de un doctor sub pseudonimul „Un tămăduitor al boalelor“. Apar vre-o 6 numere, vorbind iarăși despre boli în general.

1. *Cartea boalelor* — cum ne îmbolnăvim, cum ne vindecăm.

2. *Sfaturi pentru păstrarea sănătății și prelungirea vieții.*

3. *Sfaturi medicale diferite* (cum să ne ferim de bo-

le, Cum să ne vindecăm de boale, Ce-i de făcut în caz de asfixie, Cum să salvăm pe cei otrăviți, spânzurați, înecați, înghețați, Ceva despre guturai, Mătreața, Dureri de cap, Leșinul, Sughitul, Diaree, Constipație, Gălbănirea, Limbrici, Râia, Pofta de mâncare, Sfaturi împotriva nervozității, Tainele bătrâneții, Cum trebuie să citim (Igiena ochilor), Cum să ne păzim de boli infecțioase, Cum să ne păzim de boli sexuale, Foloasele băilor de soare, Măsuri pentru prevenirea boalelor inimii, Ceva despre arsuri etc.

Tot aceeași bibliotecă în acelaș an precum și în cel următor 1929, dă la iveală câteva numere, tratând despre unele boli în special :

4. *Tuberculoza.*

5. *Boalele venerice* — Sifilisul, Blenoragia, Șancrul.

6. *Cum să ne păzim de boalele infecțioase sau microbi.*

Aceasta bibliotecă, care număra 6 broșuri spre surprinderea noastră, nu indică nici odată direcția și autorul volumelor.

Acest procedeu este natural regretabil și chiar condamnat, demonstrând elocvent că autorul sau autorii acestor broșuri țin să rămâie anonimi pentru a putea specula mai liber latura bănească a chestiunii.

Alta Biblioteca medicală populară redactată de *Doctorul Ygrec* în editura Diamand, București 1928, format 1/24 cărțului mici cu 31 pagini fiecare. Ca exemplu citez din ea *Viermii din trupul omului*, tratează despre Limbrici, Panglici, Anchilostomum, Trichina, Oxiurul, Râie, despre aspectul fiecăruia, recunoașterea bolii și tratament, adaugând la sfârșit câteva sfaturi pentru cetitoare privitor la gospodărie, probabil pentru a atrage mai mulți cetitori publicației sale.

Biblioteca medicală a Doctorului Ygrec. Medicul mamei și copilului, care este un fel de extras din Dicționarul Sănătății. *Medicul nostru* de acelaș autor, editată la București de Tipografia Cultura în anul 1931, având un format de bloc-notes de buzunar și vorbind în 116 pagini despre boli cele mai diferite, ca : Anemia, Amigdalite, Bronșite,

Cefalagii, Cloroza, Crup, Dentiție, Desinteria, Eczema, Hemoftzie, Icter, Mâncarime, Mastita, Meningita, Nefrita, Limbricii, Onanism, Otite, Oxiuri, Păduchi, Paralizia infantilă, Peritonita, Pneumonie, Rachitișm, Râie, Scarlalina, Scrofuloza, Sifilis, Tetanie, Tetanus, Urticaria, Variola, Vărsăturile copilului. Vegetații adenoide, precum și de alte diferite chestiuni ca: Alimentația, Băi, Disinfecția, Dojca, Hidroterapia, Naevus, Laptele, Vaccin, Vitamine etc.

„Din biblioteca pentru conservarea sănătății“. Cum să ne îngrijim dinții, de Doctor Stomatolog *Lazarovici*. Apărută în București în 1929. Editura Reinvierea, sub format de 1/16 din coală, conținând 32 pagini și vorbind despre: Rolul dinților în organism, Caria dentară, Extracțiunea, Dan-tura artificială, Higiena bucală, Paste de dinți.

Aceste ultime biblioteci scrise și conduse de medici cari urmăresc mai mult — câștigul nu prezintă totdeauna o garanțienici științifică și nici morală a unei popularizări folositoare.

„Sănătatea“. Revista ilustrată de Medicina populară, — Higiena socială, Educația morală și Literatura medicală, sub conducerea doctorului Sigmoid—Sigma cu colaborarea mai multor medici. Editată la București, de Editura Sănătatea. Apare din 1900 lunar, la început încă s'a bucurat de colaborarea diferiților nume ilustre ca Domnii Profesori Babeș, Furnier, Benedikt reproducându-se multe din conferințe și lucrări a lor, ținute în acest scop, scrise pe limba înțeleasă. Însă până în ziua de astăzi a trecut prin mai multe faze pierzându-și o parte din valoarea ei. Conține 47 pagini formatul mare de revistă 1/8 din coală și are mai multe rubrici, fiecare tratând diferite chestiuni și anume:

- Sănătatea socială ;
- Sănătatea satelor ;
- Sănătatea sexuală ;
- Sănătatea femeilor ;
- Sănătatea copiilor ;

Sănătatea pentru toți.

În fiecare din aceste rubrici tratându-se chestiuni referitoare la titlu acesteia.

Revista urmărită în decursul acestui an 1937, tratează nu numai chestiuni medicale, ci și pretinse chestiuni distractive pentru familie. Este condusă de un medic care se ascunde sub un pseudonim și nu se poate ști dacă are măcar reputația unui specialist bine cunoscut.

„*Sfetcicul vieții*“. Revista de medicină populară și sfaturi pentru păstrarea sănătății, apare în 1930 la București sub conducerea V. Florescu. Are format normal, conține 16 pagini, tratează diferite subiecte ca: Alimentația, Hipertensiunea, Diabet, Boli de picioare, încălțăminte strâmtă etc. Conține și câteva poezii și alte lucruri distractive pentru tineret. Din conținutul acestei reviste se pare că ea nu este condusă de medic și cele mai multe articole nici nu sunt semnate.

„*Trup și suflet*“. Revista pentru sănătatea și frumusețe. Este o revistă periodică săptămânală, apare în anul 1936, la București — în Editura Universul, sub conducerea Doctorului Vătmanu, format normal de revistă $\frac{1}{8}$ din coală, conține 24 pagini și tratează cele mai variate subiecte medicale, sportive grafologice etc. De exemplu să iau un număr No. 32, prezintă următorul conținut: Congresul Cancerului, Uremia, Sături cum să mâncăm, Viața începe la 40 ani, Cartea fetelor, Vârsta critică, Puțină grijă pentru păr, Epilație, Idiosincrazia, Prostrația, Ce știți despre corpul Dumneavoastră, Analiza sângelui, Consultații medicale, grafologie, Gimnastică etc.

Aceasta revistă este consacrată intelectualilor și mai cu seamă tineretului feminin, — ocupându-se mai mult cu aceasta latură a problemei, vorbind despre frumusețe (sfaturi), sportive și alte lucruri cari ar putea interesa tinere fete din ziua de azi. Colaboratorii acestei reviste sunt în marea majoritate anonimi căci numai uneori găsim articole semnate de medic. Revista este bogat ilustrată cu subiecte streine medicinei. La fiecare număr 2—3 pagini sunt rezerve

vate consultațiilor medicale prin corespondența și celor grafologice.

Tot în acest gen este revista „*Medicul nostru*“, care apare în anul următor 1937 tot la București, apare săptămânal în format de revistă $\frac{1}{8}$ din coală, conține 16 pagini și are multe rubrici la cari colaborează diferiți doctori, asupra următoarelor chestiuni: tinerețe, sănătate, frumusețe, educația sexuală. Este o revistă care se ocupă cu popularizarea problemelor de medicină, eugenie și educație sexuală. Vorbește iarăși despre cele mai variate subiecte ca: Moartea subită, Pornografia, Demonul mortalității copiilor, Dieta, Palpitația inimii, Civilizație-sifilografie, Artrita blenoragică, Regimuri alimentare etc. Și aceasta revista dă consultații prin corespondență pentru medicină și grafologie.

Afară de aceste reviste cari au scop bine definit și urmăresc prin apariția lor răspândirea în publicul mare a unor probleme medicale și igienice de prima importanță, sunt și alte câteva reviste culturale, care nefiind încadrate în domeniul popularizării medicinei propriu zise, au între alte diferite rubrici și rubrica medicală, tratând diferite chestiuni de acest gen. Între aceste cităm: Buletinul săptămânal, Ziarul Științelor, Realitatea Ilustrată și diferite altele. Chestiunea aceasta datorită marelui mortalități și ignoranței definitive a marelui public în chestiunile medicale a ajuns foarte acută, așa încât cele mai multe reviste caută între altele, să exprime măcar într'o pagină, sau un cât de mic articol câteva date din domeniul medical. Revistele acestea sunt bine venite desigur, căci ajută și ele la marea operă a educației medicale a poporului, totuși țin să menționez că toate urmăresc pe lângă acest scop (al generalizării unor chestiuni medicale de prima importanță în viața de toate zilele) și un altul, anume cel al reclamei, atât pentru publicația lor, cât și a medicilor cari colaborează la aceste publicațiuni.

Așa de exemplu fiecare din revistele mai sus amintite, conțin o rubrică intitulată: „Sfaturi medicale, îndrumări, răspunsuri“, pe cari le poate căpăta orice cititor gratuit, în schimbul unuia sau câtorva bonuri scoase din re-

vista respectivă și trimise la adresa redacției, răspunsul trimițându-se tot prin revistă. Și foarte puține din ele adaugă la consultația lor mențiunea „cu rezerva de a consulta un medic“.

Acest lucru este contra principiilor medicale propriu zise neputându-se consulta un bolnav la distanță fără să fie măcar văzut, căci după cum am spus, nu se poate vindeca un bolnav, numai dupăcele-spuse de el, fără un examen medical condus conform tuturor regulilor, astfel aceste sfaturi de multe ori capătă un caracter neprecis, ori noi știm legea generală anunțată de un mare clinician francez, care ne obligă să nu uităm că tratăm bolnavi și nu boale.

Se cere o individualizare a fiecărui caz.

A doua latură de combătut aceste sfaturi este cea a principiilor deontologice, adică a comportării doctorilor, unul față de celălalt. Este chiar cunoscut că în regulamentul colegiului medical, aceste consultațiuni sunt socotite ca abateri deontologice și sancționate. Ar fi cazul de a interveni.

Dacă ar fi totuși numai atât, și dacă bolnavii în urma acestor sfaturi s'ar putea vindeca, n'ar fi nimic de zis, sacrificându-se ușor interesele câtorva medici în folosul celor suferinzi, dar repet încăodată că în felul acesta nu se pot vindeca multe boli după argumentele expuse mai sus.

Cu atât mai mult n'ar trebui date descrierile detaliate a fiecărei boale și date precise asupra tratamentului mai ales, căci fiecare om, chiar sănătos, se recunoaște de multe ori în descrierea celor mai variate suferințe și ar fi dezastruos, dacă ar încerca să-și aplice singur tratamentul fără examenul medical. Un alt mare inconvenient al acestor reviste așa zise medicale este că pe lângă scopul lor propriu zis de popularizarea medicinei, suferă prea mult de dorința comercializării. Fiecare din ele adaugă o mulțime de articole, imagini și alte diferite lucruri cari ar putea să atragă eventual cât mai multă atenție publicului. Ori o revistă care are de scop popularizarea cunoștințelor medicale, ar trebui să neglijeze sau să lase pe plan secundar profitul material.

Ziare.

Printre multiplele mijloace prin care se urmărește astăzi popularizarea cunoștințelor medicale, pe lângă cărți, biblioteci și reviste scoase special în acest scop, nu trebuie să uităm nici ziarele cari sunt citite de cei bogați și cei săraci, de cei instruiți, precum și de mulți oameni simpli. Unele din aceste ziare, mai ales cele de mare tiraj, au consacrat rubrică specială acestei chestiuni, pe când celelalte vorbesc de chestiunile medicale numai întâmplător.

Intre primele cităm mai ales ziarul „Universul“, care are o rubrică specială, intitulată „Sfaturi medicale“, iscălită de Dr. N. Vătmanu, care tratează cele mai variate chestiuni, mai ales de ordin general ca: Tuberculoza, sifilisul, alcoolismul, otrăviri ascunse, intoxicațiuni cu oxid de carbon, scorbutul, diareile de vară, băătăurile, pistruii, eczema, piatra la ficat, tenia, biopsia, pelvi-peritonită, gălbănirea și multe altele dintre cele mai variate domenii ale medicinei, vorbind despre fiecare în câteva cuvinte pe înțelesul tuturor, dând astfel cititorilor câteva noțiuni necesare despre aceste boli, și despre importanța unor lucruri despre care să știe că sunt importante, însă cauzele acestei importanțe de multe ori nici nu se bănuiesc. Trebuie să menționez latura bună a acestei publicații. Autorul nu caută să dea deloc precizarea tratamentului și sfaturi de urmat, decât acelea ce privesc prevenirea unei boli, și poate recunoașterea sau cel puțin puțină de a prevedea multe din ele, lăsând pe fiecare la nevoie să ceară un consult medical personal.

Un alt ziar care are o rubrică specială intitulată „Un sfat medical pe zi“ este ziarul „Dimineața“. Rubrica este iscălită de Doctorul Ygrec și nu s'ar putea spune că este tocmai un sfat medical rezervat unor anumite boli. Este mai mult un fel de sfaturi generale privitoare la unele chestiuni ca sportul, somnul, tocurile înalte etc. fără a trata o chestiune medicală propriu zisă. Sunt scrise într'o limbă ușoară cu tendința la humor, ca să atragă publicul cititor,

care pe drept fie zis de multe ori când vede un titlu medical, trece chestiunea cu vederea.

Încă multe alte din marile cotidiene ca „Timpul“ „Curentul“ au publicat pe paginile lor anumite chestiuni medicale însă fiind vorba de cele mai multe ori de diferitele actualități: conferințe unor profesori, doctori, dările de seamă asupra diferitelor congrese, noilor descoperiri în domeniul medicinei etc. Așa de exemplu s'au publicat câteva articole despre „Insoxicațiunile alimentare și Bolile a intestinului“ de Domnul Profesor Bacologlu în ziarul Timpul și multe alte mai ales descoperirile și succesele medicinei și chirurgiei moderne. Despre ziare și încercări de popularizarea cunoștințelor medicale îmi rămâne încă de spus câteva cuvinte și anume despre nenumărate reclame a diferitelor preparate farmaceutice cari în acest scop de cele mai multe ori nu se mulțumesc să dea numirea acțiunea și componenții preparatului, ci adaugă adevăratele lecții despre rolul cutărui sau cutărui element, indicațiile preparatului, precum și rezultatele obținute. De cele mai multe ori bolnavul socotește aceasta consultație absolut îndestulatoare și se mulțumește, constatându-și singur boala, adevărată sau inchipuită, să procure preparatul laudat, fără să-și dea seama de consecințe.

Propoganda prin Conferințe, Filme, Radio

Alt mijloc de care cele mai multe ori are rezultate mai reale decât cele arătate mai înainte sunt conferințe populare de medicina, căci contactul intim între conferențiar și auditoriu dau posibilitatea publicului să-și însușească mai ușor și mai trainic cele auzite. Mai ales în regiunile unde bântue analfabetismul, numai prin graiu viu se poate ajunge la popularizarea medicinei. Chiar și în sânul păturei mai culte conferința va avea mai mare răsunet decât o carte cu acelaș conținut. S'a observat că aceste conferințe mai ales cele urmate de proiecțiuni și filme, atrag un număr mare de spectatori din toate păturile sociale. Se înțelege că fără vre'un rezultat favorabil acestea nu rămân, iar în ceace

privește bolile sociale, proiecțiuni, prin influența lor asupra psihicului celor prezenți îi fac mai atenți și conștienți fața de pericolul la care este expusă întotdeauna sănătatea lor. În județul Cluj și în județe unde popularizarea cunoștințelor medicale este condusă sistematic și metodic de medici și asociațiile lor (secția medicala a Astrei) rezultatele au fost mai mult decât îmbucurătoare. Țaranii cari evitau medicul și spitalul, astăzi au început să apeleze de timpuriu și cu încredere la ajutorul medical. În aceasta direcție trebuie să remarcăm activitatea societății studenților în medicina, care ar trebui cu mult devotament să continue opera începută.

Postul de Emisiune de Radio București transmite săptămânal câte o conferință cu subiect medical. Conferențiar de cele mai multe ori este un Profesor Universitar sau un medic cu reputație din capitală. În aceasta ordine de idei trebuie să reamintim că astăzi fiecare medic conștient de rolul lui social are datoria categorică de a-și dedica un timp pentru popularizarea cunoștințelor medicale prin conferința sau prin alte modalități. Aceasta datorie este astăzi cu atât mai evidentă cu cât numărul revistelor, de multe ori numai pretinse de popularizarea medicală, inundă presa românească. Apariția medicului conștient pe acest teren ar tăie pofta de câștig al multor rechemări.

Considerațiuni generale.

Cele arătate mai sus sunt pe scurt mijloacele ce s'au întrebuițat la noi în țara pentru popularizarea medicinei. Dacă acestea n'au adus simțitor rezultate dorite, faptul se datorește mai multor cauze pe cari voi căuta să le analizez.

Să nu uităm că țara noastră, datorită împrejurărilor istorice a putut numai acum 20 de ani să-și înghebeze toate provinciile într'un singur Stat suveran. Ea are de a se lupta cu mari greutate pentru ridicarea stării sanitare a populației.

În al doilea rând pregătirea prea superficială a cadrelor medicale, numărul neîndestulător a medicilor, surorilor de ocrotire, moașelor, agenților sanitari a spitalelor și dispensarelor erau o mare piedică pentru educarea medicală a maselor.

Totuși cu toate greutatele enorme cu care avea de luptat Statul în ofenșiva lui sanitară vedem că în comparația cu posibilitățile avute s'a făcut destul de mult și rezultatele încep să fie din cele mai îmbucurătoare. Statul depune efortări f. mari uneori cu sacrificiu pentru crearea unui buget cât mai larg, la Ministerul Sănătății publice și Ocrotirilor sociale.

S'au creat plase sanitare, având în frunte medici pregătiți, ajutați fiind de surori de ocrotire și alt personal auxiliar. Inițiativa Statului trebuie să fie secundată și de cea particulară, și în deosebi de cea locală, căci aceasta în unele domenii aduce rezultate mult mai rapide. Astfel s'au creiat mai multe instituții din inițiativa particulară, cari încurajate de Stat, aduc un mare folos publicului. Dintre acestea tre-

bue să amintesc: „Societatea medicală a Astei“, „Liga pentru profilaxia și combaterea Tuberculozei“, „Crucea Roșie“, „Profilaxia Concerului“ etc.

În afară de aceste societăți, după cum am arătat în capitolele precedente — cărți, biblioteci, reviste, ziare, conferințe, propaganda în școli — toate acestea au putut aduce un mare aport la popularizarea medicinei.

Este însă foarte regretabil că frumoasa opera, condusă cu atât elan, devine sabotată de foarte mulți medici și toți cei cari ar trebui să facă parte din armată sanitară. În loc ca activitatea lor să fie mânăta de nobilă idee, cei mai mulți sunt conduși de pofta câștigului cât mai mare, comercializând știința lor după metodele obișnuite ale oricărui comerț.

În ceiace privește rolul, pe care ar trebui să-l aibă: cărțile, revistele și ziarele în popularizarea medicinei, este esențial de a preveni boala, de a învăța pe omul să trăiască în condițiuni elementare de igienă. Prin popularizarea nu trebuie să se încerce prin diferite sfaturi și consultații în scris, însoțite de bonul revistei, prin reclama diferitelor medicamente suspecte, cari chiar vor dauna sănătatea suferindului să-l atragă și să-l trateze. O atare încercare va decepționa pe acela ce ar dori să se adreseze medicului pentru a-l ajuta, descreditând astfel autoritatea acestuia.

La noi cum se poate conchide din cele arătate mai înainte toată ofensiva cu toate sforțările și sacrificiile depuse este încă în fașă.

Creirea plaselor sanitare dar cu lipsa medicilor cari ar trebui să popularizeze cunoștințele lor și să învețe în special țărănul cum trebuie să-și ferească sănătatea, este un mijlos insuficient.

Deci Statul va căuta să mărească numărul medicilor pe plase și circumscripții ca să nu se întâmple să fie un medic pe 20 de comune. Este imposibil în aceste condițiuni ca medicul să ajungă la scopul dorit. În afară de medici însă, cari vor avea un rol în deosebi în combaterea bolii trebuie să fie prăgătiți ajutoarele lor, cari vor căuta prin educarea mediocală a individului să prevină boală.

Acestea sunt în principal la sate: învățătorul și preo-

tul cari trăind într'un contact mai strâns cu sătenii și cunoașcând mai deaproape viața lor cu toate necazurile, vor putea să ajungă foarte ușor idealul urmărit.

Ei vor impune săteanului să trăiască în condiții igienice, iar autoritatea înființând instituții igienice și prevenatorii, le va ușura opera.

Mentținerea și perfecționarea a învățământului în școli, a igienei, anatomiei și fiziologiei umane vor face ca tineretul, avitoarea generație să fie aclimatizată cu știința sănătății.

Statul trebuie să poruncească marea ofensiva a sănătății în căutarea „bolnavului necunoscut“ prin toate mijloacele posibile, ceiace va contribui la mărirea standartului mijlociu de viața. Astfel populația familiarizată cu percepțiile medicale și pregătită în acest fel va putea rezista fața de flagelele atât de numeroase, cari bântuie omenirea. Dacă toate acestea vor fi îndeplinite, și fiecare medic va fi conștient de datoria lui, poporul va fi sănătos și țara noastră care are aproape cel mai ridicat procent de natalitate (42%), dar din nefericire și un foarte mare procent de mortalitate (39%) va putea să micșoreze numărul morților, căci după cum a spus T. G. Masaryk: „Preocuparea noastră trebuie să fie ca oamenii nu numai să se nască, dar să și rămână în viața“

Concluziuni.

1. Popularizarea medicinei în România se face prin următoarele metode: cărți, biblioteci, reviste, ziare, conferințe, radio și învățământ igienic în școli.

2. Cărțile de popularizare medicală îndeplinesc într-o oarecare măsură scopul lor.

3. Bibliotecile de popularizare medicală și anume: „Biblioteca medicală a Astrei” și „Biblioteca „Apărați-vă de boli” a Direcțiunii Educației poporului prezintă toate garanțiile de seriozitate și obiectivitate.

Celelalte biblioteci conduse în cea mai mare parte de medici puțin cunoscuți, constituiesc mai mult o comercializare și reclamă medicală personală..

4. Reviste de medicină populară foarte numeroase în ultimii ani contravin regulilor deontologice prescrise de Colegiul Medical și nu contribuie deloc la adevărata popularizare a medicinei. Din contra prin consulțațiunile date de reviste prin corespondență — traduc elocvent o vădită intenție de comercializare și de câștiguri ilicite, care frizează uneori șarlatanismul medical. Prin aceasta ele aduc un rău serviciu populațiunii credule și mari prejudicii medicinei și medicului. Apariția acestor reviste ar trebui interzisă și societățile serioase medicale sau chiar Ministerul Sănătății ar trebui să ia inițiativa unei periodice de populariza-

rea medico-sanitară, după criteriile științifice și un plan în prealabil înjghebat.

5. Ziarele, conferințele, radio joacă încă un rol neînsemnat în materie de popularizarea medicinei.

6. Corpul medical în întregime este în primul loc chemat să organizeze și să susțină personal adevărata operă de popularizare medico-sanitară.

Cluj, 11 Decembrie 1937.

Văzută și bună de imprimat :

Președintele tezei :

Prof. Dr. *M. Kernbach.*

Decanul :

Prof. Dr. *D. Michail.*

Bibliografie

A. *Vincent*. Vers une médecine humaine, Oubier Paris 1936. 195 pg. 6°

P. *Le Gendre*. Déontologie Jurisprudence Médicale Mallone et fils Paris 1920 704 pg. 8°

